

Zpráva o biologickém průzkumu vybraných pískoven v roce 2019

V roce 2019 řešila Calla projekt „Ochrana písčin jako prioritních biotopů v malých pískovných jižních Čech“, v jehož rámci prováděl řešitel projektu orientační biologický průzkum v zájmových lokalitách projektu – opuštěných pískovných (prioritně v Pískovně Ledenice). Byly využity běžné metody entomologického průzkumu, především individuální sběr a pozorování, smýkání vegetace lehkou smýkáací sítí, sklepávání vegetace, zemní pasti, žluté misky apod. Během projektu byla též pořizována fotodokumentace lokalit i jednotlivých druhů. Řada druhů byla určena právě podle fotografií.

Biologický průzkum byl zaměřen především na hmyz, konkrétně na skupiny, které považujeme na postindustriálních stanovištích za klíčové a zároveň o nich máme dostatek informací a specialistů pro jejich determinaci. Jde především o žahadlové blanokřídlé, brouky, motýly, rovnokřídlé a částečně také dvoukřídlé. Tato zpráva komentuje především ohrožené, vzácné či faunisticky zajímavé druhy (kompletní data z biologických průzkumů jsou uložena u autora zprávy a jednotlivých determinátorů).

Tato zpráva neobsahuje podrobné charakteristiky lokalit. Zájemce o bližší informace k lokalitám odkazujeme na zprávu Dr. Tomáše Dittricha z Pískovny Ledenice a na specializované weby „Jihočeské pískovny“ (www.calla.cz/piskovny) a „Objevte svou pískovnu“ (www.calla.cz/objevtesvoupiskovnu), kde jsou k lokalitám uvedeny podrobnosti.

Tato zpráva také neobsahuje informace o biologickém průzkumu Dr. Tomáše Dittricha z Pískovny Ledenice, který byl zaměřen na vodní hmyz, obojživelníky a plazy.

Pískovna Ledenice

Tato pískovna je předmětem našeho intenzivního zájmu v posledních dvou letech, kdy zde Calla provádí zásahy ochrannářského managementu (včetně projektu, pro který je zpracována tato zpráva). Ochrannářský management zde zahrnoval vytvoření dvou nových tůňek a maloplošnou obnovu písčin v roce 2018 a dále vytvoření větší tůně, obnovu písčin na větší rozloze (včetně kolmých písčitých stěn) a vyřezání náletu na písčinách, malém vřesovišti a v okolí tůní v roce 2019.

Svižníci (*Cicindela* sp.): V pískovně byly nalezeny dva druhy svižníků, konkrétně **svižník polní (*Cicindela campestris*)** a **svižník lesomil (*Cicindela sylvicola*)**. Oba jsou řazeny mezi zvláště chráněné druhy, nikoli však do červeného seznamu. V sezóně bylo nalezeno také velké množství larev svižníků. Managementové zásahy, které byly v uplynulých dvou letech na lokalitě provedeny, svižníkům prospěly, protože udržely či zlepšily stav jejich preferovaných biotopů.

Mandelinkovití brouci (Coleoptera: Chrysomelidae). V tůni při okraji pískovny byla nalezena populace **rákosníčků *Donacia versicolorea***. Rákosníčkové jsou skupina mandelinkovitých brouků (Chrysomelidae) vázaná na vodní prostředí. Tento druh se vyskytuje na rdestu vzplývavém (*Potamogeton natans*). V blízkosti pískovny byl zjištěn také výskyt **mandelinky *Chrysolina haemoptera***, která patří mezi ohrožené druhy (EN) červeného seznamu. Vzhledem k tomu, že Pískovna Ledenice druhu biotopově vyhovuje, pravděpodobně se tato mandelinka vyskytuje i v pískovně samotné.

Žahadloví blanokřídlí (Hymenoptera: Aculeata). Z této skupiny stojí určitě za pozornost nález samotářské včely **plskočelky drsnohřbeté (*Lasioglossum lineare*)** zařazené v červeném seznamu do kategorie zranitelných druhů (VU). Z kategorie druhů téměř ohrožených (NT) byly nalezeny

druhy **pískorypka vřesová (*Andrena fuscipes*)** a **ruděnka *Sphecodes hyalinatus***. Diverzita této skupiny je na lokalitě vysoká, neboť (pouhý) orientační průzkum odhalil desítky druhy. Jen z rodu ruděnka (*Sphecodes*) bylo během dvou návštěv lokality zjištěno sedm druhů.

Dvoukřídli (Diptera). Nejzajímavějším nálezem z této skupiny hmyzu je **roupec *Laphria gibbosa***. Jedná se o největší druh roupece žijící v ČR, který je v červeném seznamu zařazen mezi ohrožené druhy. Tento roupec je v jižních Čechách známý z podobných lokalit (pravidelně se vyskytuje např. v pískovně Cep II). Mezi další zajímavé druhy patří ***Symphoromyia crassicornis***, vlhkomilný druh z čeledi číhalkovití (Rhagionidae) a nespecifický predátor, který bývá hojnější ve vyšších polohách. Z čeledi dlouhosokovitých (Bombylidae) byla nalezena **černule *Anthrax anthrax***, jejíž larvy parazitují u larev samotářských včel. A zmínit můžeme z této pískovny i fytofágní druh ***Tephritis vespertina*** z čeledi Tephritidae, jehož larvy žijí v květech hvězdicovitých rostlin z rodu prasetník (*Hypochoeris*).

Pískovna Lžín

Přechodně chráněná plocha Pískovna Lžín byla vyhlášena především kvůli ochraně břehulí a dalších organismů vázaných na písčiny a kolmé písčité stěny. Calla se o ni stará už více než deset let. Ochranný management zde zahrnuje obnovu kolmé písčité stěny pro hnízdění žahadlových blanokřídlých (břehule od roku 2018 v pískovně nehnízdí). V roce 2019 došlo kromě obnovy hlavní stěny ještě k otevření menších hnízdních stěn v hromadách odtěženého materiálu, obnově písčin, vyřezání náletu a prohloubení tůň, která v létě často vysychala. V pískovně je také umístěna tzv. ochranná cache (blíže na www.calla.cz/objevtesvoupiskovnu, Geocaching).

Žahadloví blanokřídlí (Hymenoptera: Acuelata). Z kategorie téměř ohrožených druhů (NT) červeného seznamu byla nalezena **ruděnka *Sphecodes reticulatus***, hnízdní parazit pískorypky *Andrena balbilabris* a typický druh pískoven či písčiny přesypů.

Motýli (Lepidoptera). V pískovně se vyskytuje **vřetenuška ligrusová (*Zygaena carniolica*)**. V červeném seznamu je druh zařazen do kategorie téměř ohrožených druhů, v Jihočeském kraji jde však o druh kriticky ohrožený. V jižních Čechách se vždy vyskytoval ostrůvkovitě a jeho lokalit ubývá.

Pískovna u Žemličky

Přechodně chráněná plocha Pískovna u Žemličky byla vyhlášena pro ochranu společenstev živinami chudých mokřadů a písčin, které obývá i větší množství ohrožených či zvláště chráněných druhů. Calla se o tuto pískovnu nedaleko Hluboké u Borovan stará už více než deset let. Péče zahrnuje obnovu tůň a vyřezávání náletu, k němuž došlo naposledy koncem roku 2018. V tůních rostě mimo jiné vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*) Také v této pískovně máme umístěnou ochrannou cache.

Žahadloví blanokřídlí (Hymenoptera: Aculeata). V letošním materiálu byla determinována **ploskočelka vyklenutá (*Lasioglossum convexiusculum*)**, druh zařazený v červeném seznamu do kategorie ohrožených (EN). Z jiných zajímavých druhů lze jmenovat další **ploskočelku *Halictus maculatus***, primitivně eusociální druh, který si staví hnízda s komínkovým vstupem.

Marše dvoutečná (*Tetrix bipunctata*). Vzácnější druhy marše (řád rovnokřídlí – Orthoptera), který se vyskytuje často v pískovnách a na jiných písčitych, otevřených biotopech.

Pískovna Třebeč

Přechodně chráněná plocha Pískovna Třebeč byla původně vyhlášena kvůli ochraně břehulí říčních (*Riparia riparia*), dodatečně však v ní byl zjištěn i výskyt řady dalších ohrožených druhů. Calla se o pískovnu stará už dvě desítky let. Ochrannářský management zprvu spočíval v obnově hnízdní stěny pro břehule, později k němu přibýlo i vytvoření dvou tůní (jako náhrady za zarůstající mokřadní část pískovny). V posledních letech je zde umístěna také ochranářská cache.

Žahadloví blanokřídli (Hymenoptera: Aculeata). Z kategorie téměř ohrožených druhů (NT) červeného seznamu byly nalezeny **ruděnka *Sphcodes reticulatus***, hnízdní parazit pískorypky *Andrena balbilabris* a typický druh pískoven či písečný přesypů, a **pískorypka *Andrena pandellei***, druh specializovaný na zvonky.

Dvoukřídli (Diptera). Na lokalitě byl nalezen druh *Villa hottentota*, zástupce čeledi dlouhosokovitých (Bombylidae). Jde o parazitoida housenek můr, který je v jižních Čechách dosud vzácný. Z poslední doby existuje několik novějších nálezů (areálu Jihočeské univerzity, Soběslav). Z parazitů samotářských včel byly dále nalezeny blíže neurčené **masařky rodu *Metopina***.

Vrubounovití brouci (Coleoptera: Scarabaeidae). Pro pořádek uvádíme i **zlatohlávka tmavého (*Oxythyrea funesta*)**, zvláště chráněný druh v kategorii ohrožených, nově zjištěný v Pískovně Třebeč. Dnes se však v krajině vyskytuje víceméně plošně a v pískovnách velmi často.

Pískovna Hroznějovice

V malé pískovně u Hněvkovické přehrady neprobíhá ochranářský management, je zde však od roku 2018 umístěna ochranářská cache, která by měla zajistit občasné narušování povrchu a zachování společenstev písčín, v nichž roste např. silně ohrožený ovsíček časný (*Aira praecox*).

Dvoukřídli (Diptera). V pískovně byl nalezen druh *Thecophora pusilla* z čeledi ocnatkovitých (Conopidae), který žije na sušších místech. Larvy parazitují u larev samotářských včel ploškoček z rodu *Halictus*. Z parazitů samotářských včel byly dále nalezeny blíže neurčené **masařky rodu *Metopina***.

Poděkování: Autor zprávy děkuje za determinaci, konzultace a také pomoc v terénu kolegům Michalu Perlíkovi, Janu Mácovi.

V Českých Budějovicích 31. 11. 2019

Jiří Řehounek

Projekt byl podpořen Ministerstvem životního prostředí, projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.